

Būt
vadošajiem
vilkiem

JESPER JUUL

Leitwölfe sein

Liebevolle Führung
in der Familie

JESPERS JŪLS

Būt
vadošajiem
vilkiem

Mīlestības pilna
vadība ģimenē

ZVAIGZNE ABC

158.24 (035)

Ju 350

Jesper Juul

LEIT WÖLFE SEIN

Liebevolle Führung in der Familie

© 2016 Verlagsgruppe Beltz. Weinheim und Basel

Jesperjuul.com

Familylabassociation.com

Umschlagsgestaltung:

www.anjagrimmgestaltung.de (Gestaltung)

www.stephanengelke.de (Beratung)

Bildcredit Titelseite:

Kleiner Wolf: © Julia Remezova / Schutterstock (Bildnummer: 72708586)

Grosser Wolf: © Eric Isselee / Schutterstock (Bildnummer: 41007883)

No vācu valodas tulkojusi **Daina Burve**

Jespers Jūls

BŪT VADOŠAJIEM VILKIEM

Mīlestības pilna vadība ģimenē

Apgāda Zvaigzne ABC vadītāja VIJA KILBLOKA

Projekta vadītāja *Meldra Āboliņa*

Redaktore *Ilze Sausiņa*

Vāka dizainu adaptējusi *Ilze Isaka*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6, Rīgā, LV-1010.

Red. nr. R-342.

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā. Saskaņā ar Autortiesību likuma 69.¹ pantu persona ir arī mantiski atbildīga par visiem zaudējumiem un morālo kaitējumu, kuru tā radījusi ar autortiesību pārkāpšanu.

© Tulkojums latviešu valodā, Daina Burve, 2018

© Izdevums, mākslinieciskais noformējums, literārā apdare,

Apgāds Zvaigzne ABC, 2018

ISBN 978-9934-0-7401-1

Saturs

Ievads	7
1 Bērni vēlas, lai pieaugušie uzņemas vadību	15
Jauns saturs jēdzienam “personiskā autoritāte”	18
Uzņemties personisko atbildību	21
Savas vērtības apzināšanās – dzīves eliksīrs	22
Mācīšanās citam no cita.....	24
2 Uz bērnu var paļauties	29
Bērni vēlas sadarboties.....	30
Uzmanība un empātija	32
Vecāki jautā Jesperam Jūlam	34
3 Vadošais vilks un iekšējais bērns	36
Kas es esmu?	36
Vecāki jautā Jesperam Jūlam	40
4 Sievišķā un vīrišķā vadība	43
Atskats pagātnē	44
Vecāki jautā Jesperam Jūlam	46
5 Būt sievietei un mātei.....	50
Pārvarēt bailes no egocentrisma	53
Mīlestība bez pašiznīcināšanās.....	55
Par personisko integritāti un tiesībām teikt “nē”	58
Kas īstenībā notiek ar <i>labajām meitenēm</i>	61
Mātes un meitas	63
6 Kur ir vīrieši un tēvi?.....	65
Kopā stipri	66
Vecāki jautā Jesperam Jūlam	70
7 Vai mēs tiešām vēlamies stiprus un veselus bērnus?.....	74
Atšķirība starp “korekti” un “godprātīgi”	75
Audzināšana ir attiecības.....	76
No veca jaunu	80

8 Kas kopīgs varai ar vadību?	83
Varas paradokss. Kā vecāki rīkojas ar varu	84
9 Bērna nākotne ir pašlaik!	88
Ko vēlas vecāki?	88
Ko varētu darīt?	90
Ko dara politika?	92
Esiet paši, un atklāties jauna pasaule!.....	93
10 Vērtības, kas rada vadību	95
Vērtības ģimenē un partnerattiecībās	96
Līdzvērtīga jeb ekvivalenta cieņa – pamanīt un uzvert nopietni otru cilvēku	102
Integritāte – personiskās robežas, vajadzības un vērtības...103	
Autentiskums – bez tā mīlestība neizdodas.....	107
Atbildība pret kopienu un sevi	110
11 Veiksme pielāgojoties: kolektīvā ilūzija	114
Kas ir stiprs bērns?.....	117
Pateikt “jā” sev	119
Vecāki jautā Jesperam Jūlam	121
12 Lamatas vadošajiem vilkiem	124
Neoromantiskais stils: harmonija pāri visam	126
Vecāki ķerlingisti. Ceļu mazajiem prinčiem un princesēm! .	127
Vieglākās pretestības ceļš	129
Totāla kontrole	130
Mans bērns – projekts!.....	132
13 Vieglā vadība: pusaudža gadi un pieaugušais bērns	134
Pēc bērnības	137
Redakcionāla piebilde	139
Jespera Jūla grāmatas un DVD diski	140
Grāmatas.....	140
DVD diski – izlase.....	141
Grāmatā minētās literatūras saraksts.....	141
Par autoru	142
<i>familylab</i> – ģimeņu darbnīca	143

Ievads

Mūsdienās pasaule mainās straujāk nekā jebkad iepriekš. Visi izmisīgi mēģina pieskaņoties izmaiņām un gan sev, gan bērniem meklē iespējas, kā tām pielāgoties. Labā ziņa ir tā, ka bieži vien tas arī visnotaļ veiksmīgi izdodas. To labi ilustrē piemērs ar viedtālruniem, planšetdatoriem un citām mūsdienās aprītē esošām ierīcēm, kas ietekmē tiklab atsevišķa indivīda, kā arī ģimenes dzīvi. Cilvēkiem vairs nav raksturīga tā kritiskā, raižpilnā un defensīvā nostāja, kas vēl pirms desmit gadiem dominēja attiecībā uz tehnoloģisko jaunievedumu pārpilnību. Tagad skolēni tiek aicināti aizvadīt dienu vai nedēļu bez viedierīcēm, savukārt ģimenes – izdomāt, kā aizraujošā un patīkamā veidā ierobežot to laiku, kuru katrs pavada, ar skatienu *pielipis* pie displeja. Ļoti daudzi no jauna atklāj, cik vērtīga ir savstarpējā sadarbība, un, ja vecāki ir pietiekami drosmīgi, lai iezīmētu jaunus principus, bērni tiem labprāt seko.

Kopš sabiedrība mēģina pieņemt faktu, ka ikviens cilvēks – neatkarīgi no vecuma – ir ievērojami spēcīgāks, zinošāks un neatkarīgāks, nekā tas agrāk šķita iespējams, ir nomainījusies vairāk nekā viena paaudze. Manas paaudzes laikā ir notikušas ievērojamas pārmaiņas veco ļaužu aprūpē, ir mainījusies uzskatu sistēma un attieksme pret bērniem bērnudārzos un skolās, kā arī korekcijas un attieksmes maiņu piedzīvojuši laulība un citu veidu attiecības starp pieaugušajiem.

Mūsdienās vairāk nekā jebkad agrāk uzmanības centrā ir izvirzījušies veselīga līdzsvara meklējumi starp vēlmi sadarboties un pielāgoties no vienas puses un nepieciešamību pēc integritātes un personiskajām robežām no otras puses. Vai cilvēki ir kļuvuši pārlieku individuālistiski un egocentriski vai tomēr vēl atļaujas piedalīties socializācijas procesos, ko nereti pavada arī bēdas un vilšanās? Šie meklējumi ir būtisks eksistenciāls izaicinājums, kā rezultātā daudzi lutināti bērni, kas nereti ir bijuši vecāku pasaules absolūtais centrs, tagad – jau esot pieauguši – lūko pēc iespējām, kā kaut ko paveikt citu labā. Gan viņi, gan visi citi zina, ka arī mūsdienās, lai pilnībā attīstītu potenciālu, lielākajai daļai bērnu nepieciešams atbalsts un iedrošinājums.

Zinātnieki, kas pievērsušies audzināšanas jautājumiem, pedagogi, kā arī tādi ļaudis kā es, Jespers Jūls, diskutē par daudzām tēmām, izņemot vienu. Par šo tēmu nepastāv nekādas šaubas vai debates, proti, *bērniem nepieciešama pieaugušo vadība*. Tas ir skaidri zināms, jo bērniem, kuri dzīvo bez šīs vadības, klājas slikti – neatkarīgi no tā, vai viņi ir vieni, kopā ar citiem bērniem vai arī ar vecākiem, kas nespēj vai negrib uzņemties vadību. Kāda māte man reiz rakstīja, ka viņas divgadīgā meita no rītiem negribot doties uz bērnudārzu. Kad meitene ierodas bērnudārzā, viss esot brīnišķīgi, taču pirms tam viņa kategoriski atsakoties kāpt automašīnā. Kādu dienu māte automašīnā nejauši atradusi trīs vai četras želejkonfektes un teikusi: “Ja tu tagad nāksi šurp, dabūsi konfektes.” Tobrīd, kad māte man rakstīja šo vēstuli, meitene pirms iekāpšanas automašīnā jau pieprasīja vismaz divsimt gramu želejkonfekšu. Māte bija neizpratnē: “Ko man tagad darīt?” Visiem ir skaidri zināms, ka pēc dažiem mēnešiem želejkonfektes vairs nedarbosies. Kā šādā gadījumā lai īsteno vadību?

Atbildēt uz šo jautājumu vienlaikus ir gan vienkārši, gan arī ļoti grūti. *Ir tā*, ka bērni (arī savi) ir jāiepazīst, jāizzina viņu individuālās robežas, tās jārespektē un pret bērniem jāizturas pēc iespējas patiesāk. Tā ir arī šīs grāmatas pamattēma. Bērniem

vajag, lai vecāki būtu bara vadošie vilki, barveži, kas tiem palīdz orientēties dzīves džungļos. Viņiem nepieciešami vecāki, kuri dažreiz – te nepastāv noteikts skaits reižu – dotu skaidri saprotamas norādes. Mūsdienās ir ļoti daudz ģimeņu, kurās vecāki baidās nodarīt pāri bērniem un tos aizvainot, kā rezultātā par barvežiem kļūst paši bērni. Un vecāki *kļūst pa mežu* bez jebkādiem orientieriem... Manas paaudzes cilvēki vēl dzīvoja ilūzijās, ka viss būs vienkārši; šķita, ka ir tikai jādzīvo pretēji tam, kā to darīja vecāki. Tomēr viss izrādījās citādi... tāpat kā tiem vīriešiem un sievietēm, kuri par vecākiem kļūst tagad un kuriem nav gandrīz nekāda priekšstata par to, kā dzīvot ģimenē, ievērojot ikviena tiesības. Protams, katram indivīdam ir sava ļoti spēcīga vērtību sistēma, kas radusies vecāku ģimenes, dzimtā apvidus, valsts vai kultūras ietekmē, taču tāda kopīga vācu, bavāriešu vai dāņu vērtību apkopojuma nav. Tas, protams, dzīvi tikai apgrūtina, jo vai nu ģimene dzīvo no konflikta līdz konfliktam, kas jārisina, taču tas bieži vien nav iespējams, vai arī rodas nepieciešamība reflektēt un padomāt. Nākas apspriesties citam ar citu un uzdot sev jautājumus: uz ko es gribu balstīt ģimeni, un ko es gribu izvēlēties mūsu kopīgo māju pamatā? Kas man šķiet tik nozīmīgs, lai to iedotu kā ceļamaizi saviem bērniem, jo domāju, ka tas būs vērtīgs vēl arī pēc divdesmit un piecdesmit gadiem? Šos jautājumus ir viegli uzdot, taču uz tiem atbildēt nebūt nav vienkārši. Un kā jebkurā krīzē, arī šajā iespējamās gan ciešanas, gan arī potenciāla izaugsme un pārmaiņas.

Katras sabiedrības pamatā ir ģimene. Šajā gadījumā tiek runāts par attiecībām, kas dibinātas mīlestībā, neņemot vērā daudzveidīgos ģimeņu modeļus un augstos šķiršanās rādītājus. Mūsdienu Eiropā var novērot, kā tas, ko es dēvēju par *mēs-ģimeni*, pakāpeniski pārtop *es-ģimenē*, jo katram ģimenes loceklim ir pieejamas bezgalīgās globālās pasaules iespējas un līdz ar to arī nopietnas izvēles mūža garumā. Izvēles iespēju kvalitāte ir visnotaļ atkarīga no pašvērtības izjūtas un pamatvērtībām, kuras vai nu attīstības gaitā tiks aizstātas ar citām,

vai arī pastāvēs ilglaicīgi. Šo pārmaiņu procesu iemesls ir ekonomisko, socioloģisko, psiholoģisko un demogrāfisko faktoru pārbagātība.

Vienlaikus ir valstis, kurās vērojamas pazīmes, ka cilvēki meklē iespējas, kā pielāgot *es-ģimeni*, lai jaunā veidā iekļautos gan savā paplašinātajā ģimenē, gan vietējā kopienā, gan migrantu un citās sociālajās grupās. Ekonomiskie apstākļi rada nepieciešamību vairāk rūpēties par vecākā gadagājuma līdzpilsoņiem, un visi šie centieni liek aizdomāties par jēdzieniem *devējs* un *ņēmējs*. Lai cilvēka domāšanā un rīcībā iekļautu tādas vērtības kā cieņa, personiskās robežas, autentiskums un empātija, ir jāizvēlas citi paņēmieni.

Grāmatas septītās nodaļas teksts veltīts tam, lai izprastu, vai mēs patiešām pilnveidojam un attīstītām bērnu spēku un veselību. Šis jautājums attiecas arī uz pieaugušajiem. Eiropas politikas dienaskārtībā ir prasība tiekties pēc sasniegumiem, veicināt konkurenci un individuālismu, kas, kā zināms, ir galēji neveselīgi bērniem *un* pieaugušajiem. Lai pielāgošanās šīm sociālajām normām nenotiktu automātiski, ir nepieciešama skaidra vērtību sistēma. Mainoties kādas sabiedrības pamatiem, jāizvērtē un vajadzības gadījumā atkārtoti jādefinē termini: personiskā autoritāte, personiskā atbildība (*1. nodaļa*), varas paradokss (*8. nodaļa*). Kā nonākt līdz pamatprincipiem, kuri noteiks visu dzīvi? Pēc kādiem priekšstatiem cilvēki vēlas dzīvot? Vārdu sakot – kurš te ir/būs noteicējs?

Kopš 20. gs. 70. gadiem saistībā ar antiautoritāro kustību un sieviešu cīņu par līdztiesību ir vērojama Rietumu tradicionālās nukleārās ģimenes (*tēvs, māte un viņu kopīgie bērni, kas dzīvo pie viņiem*) iziršana, līdz ar to vecāku īstenotās vadības koncepciju piemeklējusi sava veida identitātes krīze. Agrāk viss bija saprotams: ģimenes priekšgalā atradās patriarhs. Priekšnieks vadīja firmu, skolotājs diktēja noteikumus skolā. Protams, sacelšanās pret valsts galvu, valdību, birokrātu, skolotāju, vecāku u. tml. autoritāro vadības stilu bija neizbēgama, un tā